Організаційно-методичні основи запровадження ігрової діяльності в практику роботи спеціальних шкіл

А.Й. Григор'єв, *д.ф., професор кафедри корекційної педагогіки і здоров'я людини Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Заслужений працівник освіти України,* **Р.К. Тараненко,** *завідувач кафедри здоров'я людини, фізичного виховання і спорту Кіровоградський інститут розвитку людини Університету «Україна».*

Спираючись на досвід експериментальної роботи, проведеної на базі спеціальних шкіл Кіровоградської області вчені Кіровоградсьткого державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та Кіровоградського інститут розвитку людини Університету «Україна» прийшли до висновку, що рухлива гра в колективі розумово відсталих молодших школярів – складний, багатофункціональний комплекс взаємопов'язаних процесів. Недаремно в Стародавній Спарті гру називали своєрідним проявом способу життя. Тому, готуючи розумово відсталих дітей до участі в рухливих іграх необхідно серйозно продумувати і організовувати цей процес. На наш погляд, він повинен бути спеціальним, тренувальним. Саме на цій підставі і побудована методика організації та здійснення тренувального процесу з аномальними школярами.

В іграх, застосованих нами в експерименті, використовувалися вправи різного характеру, які потребували спеціальної тренувальної підготовки. Виходячи з нашого досвіду, ми можемо рекомендвати як методичний орієнтир для виховання рухових якостей в ігрових ситуаціях розумово відсталих дітей науково обгрунтовані системи провідних фахівців в галузі теорії та методики фізичного виховання, гігієни, медицини. Результати дослідження дають підстави рекомендувати розроблену нами методичну систему проведення тренувань по формуванню різних фізичних показників, необхідних розумово відсталим дітям для активної участі в рухливих іграх [7, 8, 9].

Під час використання різних за своїм впливом тренувальних вправ (силові, швидкісні, на витривалість тощо) в різних формах прояву ігрової діяльності (урок, позакласні та позашкільні заходи, оздоровчі дні, сімейні практикуми) бажано дотримуватись певної послідовності їх виконання. Розвиток швидкості і сили за методикою повинен відбуватись в нестомленому стані, так як при максимальних навантаженнях між ними в процесі заняття виникає реальне протиріччя, обумовлене тим, що у цих якостей загальне джерело енергозабезпечення (анаеробн). Нейтралізується це протиріччя, як показали наші дослідження, оптимізацією швидкісного і силового навантаження. Ми планували не індивідуально граничні навантаження для розвитку сили і швидкості, а близькі до граничних, які з одного боку були розвиваючими і для сили, і для швидкості, а з іншого дозволяли уникати сумарно високих навантажень.

Керівництво процесом організації рухливих ігор в колективі розумово відсталих школярів, на нашу думку, слід розглядати як чітко і, певним чином, спланованої індивідуальну діяльність переводу організму з вихідного рівня тренованості на інший – ігровий.

Основне дидактичне навантаження з формування ігрових навичок припадає на уроки фізичної культури. Тому, вчителю фізичної культури необхідно чітко визначити місце гри в уроці, її часові та організаційні форми, способи організації ігрової діяльності

розумово відсталих учнів. Як правило, ігрові ситуації слід створювати на різних етапах уроку, враховуючи їх єдність з основною темою уроку, корекційну та виховну мету. Прослідкувати можливості використання ігрових ситуацій можна на прикладі запропонованих нами уроків з ігровою спрямованістю.

Проводячи урок, повністю побудований на ігровому матеріалі, ми рекомендуємо використовувати в залежності від навчального матеріалу та складносі його засвоєння до п'яти рухливих ігор різного характеру, об'єму та інтенсивності.

Комплекс рухливих ігор, запропонований нами в оздоровчому дні доцільно проводити раз на тиждень з залученням елементів лікувальної фізичної культури. Величина навантаження в такому комплексі повинна також розподілятись по «фізіологічній кривій». Для вступної та заключної частин, підбираються ігри з меншим психофізичним навантаженням, для основної – з більшим.

Визначаючи роль і дидактичний зміст гри, слід враховувати її місце в режимі дня і дотримуватись чіткої послідовності в діяльності дітей. Пояснювати зміст гри треба виразно, доступно, коротко, щоб не стомлювати дітей. Розповідь повинна в учнів викликати яскраве уявлення про дійових осіб, яких вони зображатимуть. Емоційно-образне повідомлення сюжету гри допомагає школярам краще уявити ігрову ситуацію і виразніше виконувати характерні для даного образу рухи. Сюжетні ігри, як доведено дослідженням, проводяться в першому класі. Тому малята потребують детальної підготовки і роз'яснювальної роботи.

Важливий момент у проведенні гри – вибір одного або кількох ведучих. Виконання обов'язків ведучого має виховне значення: сприяє активності, формує організаторські навички. Бажано, щоб в ролі ведучого протягом року були всі діти – це особлива умова саме в роботі з розумово відсталими школярами. Наші спостереження дають підстави вчителю не тільки керувати грою, але й самому приймати активну участь в ній.

Особливої уваги потребують малоактивні і ослаблені діти, які недостатньо орієнтуються в завданні, бояться перестрибнути через «рів», підійти близько до «вовка», їм треба своєчасно допомогти, підбадьорити, щоб вони були впевненішими.

Ігрова діяльність своєю емоційністю захоплює дітей, і вони тривалий час не відчувають втоми. Отже, щоб розумово відсталі школярі не перевтомилися потрібно вчасно припинити гру або знизити інтенсивність рухів. Для регулювання навантаження в грі слід застосовувати різні методичні прийоми: зменшення або збільшення тривалості гри або окремих її етапів; повторень гри; зменшення або збільшення площі, на якій проводиться гра; ускладнення або спрощення правил гри та кількості перешкод, які повинні подолати діти; введення короткочасних пауз для відпочинку або уточнення і аналізу помилок [1, 4, 5, 6].

Закінчивши гру, діти виконують ходьбу з поступовим уповільненням темпу, що сприяє зниженню фізичного навантаження і приводить пульс до норми. Слід також пам'ятати, що вміле підбиття підсумків має велике виховне значення.

Методична послідовність організації рухливих ігор в спеціальній школі, на нашу думку, має включати такі етапи:

- актуалізація опорних знань, способів, дій;
- формування нових понять і способів дій в ігрових ситуаціях;
- застосування ігрових умінь та навичок.

Для виявлення і оцінки ефективності тих чи інших засобів психолого-педагогічного впливу на ігрову діяльність дітей слід регулярно аналізувати дієвість тих чи інших форм і методів корекціно-розиваючої роботи. З цією метою варто застосовувати спеціальний науково-методичний аналіз навчального матеріалу уроку з ігровою спрямованістю.Досвід

дослідження показує, що найбільш оптимальним засобом формування ігрових навичок молодших школярів е створення різних ситуацій, які розвивають допитливість, пізнавальну активність, зацікавленість навчальним матеріалом. Ця робота повинна також проводитись з метою корекції пасивного ставлення до оточуючої дійсності, яке проявляється в період початкового навчання розумово відсталих дітей.

Необхідно, щоб вчитель акцентував увагу учнів на перших, поки ще незначних досягненнях, визначав переможців, пояснюючи за рахунок яких факторів вдалося досягти успіху, вводив моральне стимулювання і робив доступною для учнів систему оцінки ігрової діяльності, включаючи молодших школярів в оцінювальні дії та судження.

В цілому активне використання рухливих ігор в навчальному та корекційно-відновлювальному процесі допоміжної школи, запровадження їх в усі ланки життя і діяльності аномальної дитини дає підстави оптимізувати можливості педагогічного впливу на всебічний розвиток її особистості, реалізацію реабілітаційних та компенсаторних функцій.

Література:

1. Верхошанский Б.В. Основы специальной силовой подготовки в спорте. – М.: Физкультура и спорт, 1970. – 264 с.
2. Григор'ев А.Й. Аномалії розвитку дітей. – К.: Преса України, 1999. – 221 с.
3. Григор'ев А.Й. Валеологічні проблеми сучасної освіти. – Кіровоград: РВЦ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. – 160 с.
4. Григор'ев А.Й. Енциклопедія фізичної реабілітації: Лікувальна фізична культура. Том IV. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2009. – 896 с.
5. Григор'ев А.Й. Психолого-педагогічна діагностика. Монографія. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2006. – 487 с.
6. Гужаловский А.А. Этапность развития физических (двигательных) качеств и проблема оптимизации физической подготовленности детей школьного возраста: Автореф. дисс. … д-ра пед . наук. – М.: Медгиз,1979. – 26 с.
7. Єфименко М.М. Сучасні підходи до корекційної спрямованого фізичного виховання дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. – 356 с.
8. Сермеев Б.В. Методика воспитания двигательных качеств у аномальных детей / Учебно-методическое пособие. – Горький, 1982. – 85 с.
9. Тараненко Р.К. Корекційна педагогіка та основи інклюзивної освіти. – Кіровоград: ІВВ УІКРВ, 2014. – 150 с.

Влив сім'ї на формування особистості студента

В. Губанова *студентка групи ЕК-12*
В.Ф. Зубенко, *викладач кафедри фізичного виховання, Кіровоградський національний технічний університет*

Сім'я - найдавніший інститут людського суспільства - пройшла важкий шлях розвитку. Від родоплемінних форм гуртожитки через «велику» сім'ю, що включає у собі кілька поколінь, мешканців тісному контакті, до нуклеарною, «ядерної» сім'ї, яка перебуває тільки з батьків та дітей.